

بخش حقوق

دکتر تاج زمان دانش *

الزام اطفال و جوانان بزهکار به اشتغال به کارهای عام المنفعه در حقوق تطبیقی

بعد از جنگ جهانی دوم، از دیاد بزهکاری و تکرار جرم اطفال و جوانان افکار عمومی را مشوش و به نارسایی قوانین اطفال در پیشگیری از وقوع جرائم معطوف داشت. متخصصین مخصوصاً قضات اطفال و جوانان برای چاره جویی این معضل اجتماعی و پیشگیری از مفاسد مجازات حبس که در تکرار جرم مؤثر است، طرحهایی را برای اصلاح و تربیت اطفال و جوانان در محیط آزاد و اجرای روشهای نوین ارائه نموده، لزوم تجدید نظر در قوانین اطفال و جوانان را با توجه به تحولات اقتصادی و سیاسی متذکر شدند.

در سال ۱۹۵۰ قاضی اطفال برن (سویس) و یکی از قضات اطفال بروکسل (بلژیک) بدون توجه به روشها و مجازاتهای مندرج در قوانین اطفال، حکم به اشتغال به کارهای عام المنفعه را صادر کردند. نظر به اینکه نتایج حاصله از اجرای روش مذکور برای عادت دادن اطفال و جوانان به زندگی عادی اجتماعی

---

* دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.

رضایت بخش بود، روش مذکور طبق قانون ۱۹۶۵ بلژیک که در ۹ ژانویه ۱۹۸۴ اصلاح گردید، قانون ۱۹۶۹ در انگلستان، قانون ۱۹۷۴ در سوئیس، قانون ۱۹۷۴ در آلمان، قانون ۱۹۸۳ در فرانسه، قانون ۱۹۸۴ در هلند و قانون ۱۹۸۴ در کانادا، در ردیف سایر مجازات‌ها و روشهای اجرایی در مورد اطفال و جوانان قرار گرفت.

۱- هدف از الزام به اشتغال به کار

الزام به اشتغال به کار، روشی شدیدتر از آزادی با مراقبت و خفیف تر از مجازات سالب آزادی و یک نوع روش تربیتی است که برای تشویق اطفال و جوانان به اشتغال به کار، رعایت نظم و انضباط، احترام به قوانین و مقررات، همزیستی مسالمت آمیز با بزرگسالان، تقویت نوع دوستی، ایفای نقش اجتماعی و درک مسئولیت و بالاخره برای پیشگیری از تکرار جرم و مفسد مجازات حبس به مورد اجرا گذارده می شود. در محکومیت به حبس کوتاه مدت، اطفال و جوانان در زندانها و دارالتأدیب ها با بزهکاران حرفه ای آشنا شده و رموز ارتکاب جرائم خطرناک را یاد می گیرند و پس از آزادی از زندان، با تکرار جرم به جرگه بزهکاران حرفه ای در می آیند و نیز پذیرش طفل یا جوان در محیط خانواده که مدتی از آن دور بوده، بسیار مشکل است. اطفال و جوانان دارای طبع انعطاف پذیر و قابل اصلاح و تربیت هستند و در صورت ارتکاب جرائم کم اهمیت، بایستی با اجرای روشهای جدید، برای زندگی عادی اجتماعی آماده شوند.

در سوئیس، هدف از الزام به اشتغال به کار در قانون جزا تصریح نشده است.

در کانادا هدف از الزام به اشتغال به کار، اصلاح و تربیت اطفال و جوانان با توجه به تکوین شخصیت آنان، برای تطابق با زندگی اجتماعی ذکر گردیده است.^۱

۲- مقام صلاحیتدار جهت صدور حکم

الزام به اشتغال به کار جزو مجازاتهای مندرج در قوانین اطفال و جوانان است. حکم اجرای روش مذکور را بایستی مقامی که صلاحیت رسیدگی به جرائم اطفال و جوانان را دارد، با توجه به سن، ذوق، استعداد، قدرت جسمی و وضع روانی متهم صادر و او را تحت مراقبت، هدایت و حمایت قرار دهد.

در بلژیک دادگاه اطفال بستور نگهداری طفل و یا جوان را در محیط آزاد، با اشتغال به کارهای تربیتی یا عام المنفعه با در نظر گرفتن سن، میزان درآمد، تحت نظارت و هدایت مربی حمایت جوانان، صادر می کند.^۲

در سوئیس طبق ماده ۶۴ قانون اساسی فدرال، دادرسی اطفال و جوانان از ۷ تا ۱۸ سال به مقامات صلاحیتدار هر کانتن^۳ محول گردیده است.

در کانتن ژنو دادگاه جوانان، در کانتن لوزان، فریبورک و ته سن دادگاه اطفال، در کانتن نوشاتل مقامات قیمومت، در کانتن بال دادگاه خاص و در بعضی از کانتن ها نیز مقامات آموزشی صلاحیت رسیدگی به جرائم اطفال و جوانان را داشته، تصمیمات لازم را اتخاذ می کنند.^۴

در فرانسه رسیدگی به جرائم اطفال تا ۱۸ سال به قاضی اطفال محول گردیده است.^۵

در هلند و آلمان دادگاه اطفال، و در کانادا دادگاه جوانان رسیدگی نموده، در صورت لزوم حکم به اشتغال به کار صادر می کند.

۲- مواد ۳۶ تا ۴۳ قانون حمایت جوانان مصوب ۸ آوریل ۱۹۶۵.

۳- سوئیس به ۲۶ کانتن تقسیم شده که هر کانتن دارای آیین دادرسی کیفری خاص بوده و طرز اجرای مجازاتها و روشها در صلاحیت هر کانتن است.

۴- مواد ۸۳ و ۹۰ قانون جزای سوئیس مصوب ۲۱ دسامبر ۱۹۳۷ که در اول ژانویه ۱۹۴۲ به مورد اجرا گذارده شده و در ۱۸ مارس ۱۹۷۱ اصلاح و از اول ژانویه ۱۹۷۴ اجرا گردیده است.

۵- ماده ۱ قانون ۲ فوریه ۱۹۴۵ و قانون ۲۴ مه ۱۹۵۱ و ۲۳ دسامبر ۱۹۵۸ و ماده ۲۸ قانون ۵ و ۱۱ ژوئیه ۱۹۷۴.

در کشورهایی که الزام به اشتغال به کار جزو مجازاتهای اصلی در قوانین کیفری پیش بینی شده، صدور حکم بایستی با حضور محکوم انجام گیرد و دلایل محکومیت به او تفهیم و توجیه گردد.

با اینکه الزام به اشتغال به کار يك نوع مجازات محسوب می شود، لکن دادگاه صلاحیتدار می تواند در صورت تخلف از شرایط تعیین شده و با توجه به مقتضیات زمان و مکان، وضع محیط خانوادگی، رشد جسمی و روانی محکوم، آن را تغییر دهد.

آمار آراء مقامات صلاحیتدار در مورد اطفال از ۷ تا ۱۵ سال در چند سال اخیر در سویس به قرار نیل بوده است:

سال	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۶	۱۹۸۷
سپردن به خانواده اجرای روش آزادی-	۱۹۲۸ نفر	۲۲۳۳ نفر	۲۰۷۴ نفر	۲۱۶۶ نفر
بامراقبت	۱۸۰ نفر	۱۸۹ نفر	۱۶۰ نفر	۱۴۴ نفر
توبیخ شفاهی	۱۰۸۲ نفر	۹۱۱ نفر	۱۰۹۱ نفر	۸۷۸ نفر
الزام به اشتغال بکار	۱۰۶۶ نفر	۱۱۲۵ نفر	۱۰۹۲ نفر	۱۰۱۰ نفر
تنبیه انضباطی	۱۸ نفر	۳۸ نفر	۵۰ نفر	۴۰ نفر
تعلیق مجازات	۲۹۲ نفر	۳۲۶ نفر	۳۸۰ نفر	۲۸۳ نفر

آمار آرایایی که در چند سال اخیر در سویس در مورد جوانان ۱۵ تا ۱۸

سال صادر شده، در صفحه بعد آمده است.

انواع مجازاتها و روش های مختلف	سال ۱۹۸۴	سال ۱۹۸۵	سال ۱۹۸۶	سال ۱۹۸۷
سپردن به خانواده اجرای روش آزادی-	۱۰۶۱ نفر	۶۹۰ نفر	۵۸۹ نفر	۱۰۷۷ نفر
با مراقبت	۶۲۸۷ نفر	۶۲۷۴ نفر	۱۲۷۹ نفر	۵۲۱۵ نفر
توییح شفاهی	۱۲۳۴ نفر	۱۰۳۹ نفر	۱۲۷۹ نفر	۸۴۳ نفر
جزای نقدی	۲۹۳۳ نفر	۳۲۰۳ نفر	۳۱۷۳ نفر	۲۱۳۸ نفر
حبس	۱۰۱۲ نفر	۹۶۴ نفر	۹۹۳ نفر	۸۵۶ نفر
الزام به اشتغال-				
به کار	۱۱۰۸ نفر	۱۰۸۶ نفر	۱۳۲۵ نفر	۱۴۱۰ نفر

الزام به اشتغال به کار در مورد اطفال تا ۱۵ سال چندان با مشکلاتی مواجه نمی شود، ولی ملزم نمودن جوانان به کار مخصوصاً در مورد کسانی که وارد بازار کار شده اند، امری ساده و آسان نیست.

۳- شرایط

الزام به اشتغال به کار را می توان در مورد جوانان بیش از ۱۵ سال که نیاز به کار آموزشی فنی و حرفه ای دارند، اجرا نمود. در سویس مقامات صلاحیتدار می توانند اطفال از ۷ تا ۱۵ سال و جوانان از ۱۵ تا ۱۸ سال را ملزم به اشتغال به کار کنند^۷. معمولاً اطفال کم سن و سال را ملزم به انجام تکالیف تحصیلی کرده ، یا در اوقات فراغت به آنان کارهای هنری آموخته می شود.

۷- مواد ۸۷ و ۹۵ قانون جزای سویس مصوب ۱۹۷۴.

روش مذکور در آلمان برای جوانان ۱۸ تا ۲۱ سال و در فرانسه برای جوانان ۱۶ تا ۱۸ سال اجرا می‌گردد.^۸

در پرتغال هر گاه مجازات جرمی کمتر از ۳ ماه حبس باشد و متهم بیش از ۱۶ سال داشته باشد، دادگاه حکم به اشتغال به کار را صادر می‌کند.^۹

۴- محل و نوع کار

محل کار بایستی حتی المقدور در محل اقامت دائمی طفل و جوان باشد و برنامه اشتغال به کار باید طوری تنظیم شود که به شخصیت و تحصیل یا کار دائمی محکوم لطمه نزنند.

نوع کار باید با توجه به ذوق، استعداد، سن، قدرت جسمی و وضع روانی و نیاز جامعه به کارگر فنی تعیین گردد.

در سویس تعیین محل و نوع کار، انتخاب کار فرما یا استاد کار در هر کانتون متفاوت است. به طور کلی اشتغال در بیمارستانها، آسایشگاه سالمندان، خدمات عمومی (پاک کردن جنگلها، پارکها، جاده ها، زمینهای ورزشی)، شرکت در کاوشهای آثار باستانی، کار ساختمانی، شرکت در کلاسهای آموزشی، فنی، حرفه ای، راهنمایی و رانندگی و بهداشتی است.

برای هماهنگ نمودن نوع کار در تمام کانتون ها، در طرح تجدید نظر قانون جزای سویس اشتغال به کارهای عام المنفعه، شرکت در کلاسهای آموزشی و کمک به مجنی علیه نیز پیش بینی شده است.

در هلند کار آموزی حرفه ای، تدریس در مدارس، بازدید از زندانها و شرکت در اجرای طرحهای آموزشی و یا اداری جزو انواع کار های اشتغالی است.^{۱۰}

در کانادا، تعیین محل و نوع کار با توجه به شخصیت طفل به قاضی

۸- بند ۳ و ۴ ماده ۴۳ قانون ۱۰ ژوئن ۱۹۸۳.

9- Zermatten. J: Nouvelles Tendances Droit Pénal des Mineurs.

Freiburg. 1990- p. 238.

۱۰- ماده ۲۰ قانون ژوئیه فرانسه.

دادگاه جوانان محول گردیده است، ساعات و نوع کاربایستی طوری تنظیم شود که به تحصیل و یا کارآموزی اطفال و جوانان لطمه نزنند. معمولاً کار، در بیمارستانها، تمیز کردن ادارات و بیمارستانها، مراکز تفریح، کمک به سالمندان یا معلولین جوان، بازدید از زندانها و کمک به مجنی علیه است^{۱۱}. در بلژیک و فرانسه قاضی اطفال با توجه به امکانات و قدرت جسمی و وضع روانی طفل یا جوان حکم به اشتغال به کار را صادر می کند. در انگلستان تعیین محل و نوع کار با توجه به شخصیت اطفال و جوانان از وظایف مراقبین آزادی با مراقبت است.

در آلمان نوع کار، مراقبت از سالمندان و معلولین، آموزش صنایع دستی، تمیز کردن مناطق مختلف شهری، الزام به شرکت در کنفرانسهای علمی و آموزش خلبانی برای جوانان ۱۴ تا ۲۱ سال است. جوانان از آموزش خلبانی با اشتیاق استقبال می کنند.

در کشورهای که الزام به اشتغال به کار اجرا می شود، قوانین کار و بیمه در مورد اطفال و جوانان رعایت می گردد.

۵- مدت اشتغال

مدت اشتغال به کار در قانون جزای سوئیس پیش بینی نشده است، معمولاً برای اطفال ۷ تا ۱۵ سال از نصف روز تا حداکثر ۳ هفته و در مورد جوانان ۱۵ تا ۱۸ سال حداکثر تا ۲ ماه است.

محکوم بایستی در روزهای تعطیلی، یا پس از تعطیل مدارس، وظایف محوله را انجام دهد.

در انگلستان مدت محکومیت جوانان ۱۰۰ ساعت در ۳ ماه است.

در هلند مدت کار از ۴ ساعت تا ۱۰۰ ساعت و در موارد استثنایی تا ۲۰۰

ساعت در یک سال است^{۱۲} و ۶۰ تا ۷۵ ساعت اشتغال به کار معادل یک ماه

11- Dundel. F: Niédiation, Travail au Profit de la communauté. Freiburg, 1990-p. 179.

۱۲- نشریه حقوق اطفال، چاپ ژنو- سال ۱۹۸۹، شماره ۱ صفحه ۲.

حبس محسوب می شود...

در کانادا حداقل مدت اشتغال به کار تعیین نشده، ولی حداکثر آن ۲۴ ساعت در یک سال از تاریخ صدور حکم است.^{۱۳}

در فرانسه مدت کار، حداقل ۲۰ ساعت و حداکثر ۱۲۰ ساعت است که محکوم باید در مدت یک سال انجام دهد.^{۱۴}

۶- مزد کار

اشتغال به کار یک نوع محکومیت کیفری و بدون پرداخت مزد و رایگان است تا اطفال و جوانان نتایج اعمال خلاف و ضد اجتماعی خود را درک نموده و متنبه شوند. گاهی به عنوان پاداش حسن کار، مبلغی به محکوم پرداخت می گردد تا محکومین احساس غرور کرده و حس عطف و اعتماد به نفس در آنان تقویت شود و کارهای ارجاعی را با دقت انجام دهند. در هر حال حداکثر میزان پاداشی که پرداخت می شود، به میزان یک دهم مزد کارگران آزاد در همان رشته می باشد.

۷- طرز اجرای روش اشتغال به کار

در اجرای روش مذکور، طفل یا جوان به زندگی عادی خود ادامه می دهد قاضی اطفال یا قاضی جوانان یا مقام صلاحیتدار پس از صدور حکم محکومیت به اشتغال به کارهای عام المنفعه و یا شرکت در کلاسهای آموزشی، مراتب را به اداره مددکاران اجتماعی، یا کمیته هدایت زندانیان آزاد شده و یا اداره حمایت قضایی جوانان اطلاع می دهد. مددکاران یا مربی تعیین شده از طرف مقامات مذکور، برای کاریابی و یا تهیه وسایل شرکت طفل یا جوان در کلاسهای آموزشی اقدام می کنند.

برخورد اولیه مددکار یا مربی با طفل یا جوان و اولیای او حائز اهمیت خاص می باشد. اکثر خانواده ها به آسانی نخالته بیگانه را در امور خانوانگی نمی پذیرند و برای حفظ اسرار خانواده حاضر به ابراز حقایق نیستند. مددکار

۱۳- ماده ۲۰ قانون آوریل ۱۹۸۴.

۱۴- ماده ۴-۳-۴ قانون ۱۰ ژوئن ۱۹۸۳.

یا مربی باید با متانت و وقار و خوشرویی و هدف از اجرای روش مذکور را برای آنان توجیه و تفهیم نماید.

برای کسب موفقیت در اشتغال به کارهای عام المنفعه یا شرکت در کلاسهای آموزشی بایستی اعتماد محکوم جلب گردد.

برنامه کار یا آموزش باید با در نظر گرفتن سن، استعداد، رشد جسمی و وضع روانی و موقعیت اجتماعی محکوم تنظیم گردد. مددکار یا مربی باید دائماً با طفل یا جوان و خانواده او، کارفرما و مسئولین آموزشی در تماس بوده، برای رفع مشکلات اقدام نماید و محکوم را به اشتغال مرتب به کار یا شرکت در کلاسهای آموزشی ترغیب و تشویق کند.

اکثر مشکلات اطفال و جوانان ناشی از سهل انگاری جامعه است. بی تفاوتی افراد جامعه به مسائل اطفال و جوانان یک نوع خودخواهی است که غالباً منجر به سرکشی و پرخاشگری و بالاخره ارتکاب جرائم مختلف می گردد. تمام مشکلات بین قاضی و اطفال یا جوانان قابل حل و فصل نیست، بخش خصوصی باید با قبول اشتغال به کار اطفال و جوانان، برای عادت دادن آنان به زندگی عادی اجتماعی مشارکت فعال داشته باشد.

در سویس، انجمن خیریه کاریتا CARITA در سال ۱۹۷۵ به منظور کاریابی برای محکومین تشکیل شده و اجرای اشتغال به کارهای عام المنفعه را بر عهده دارد. اطفال و جوانان معتاد ۱۴ تا ۱۸ سال ملزم به شرکت در کلاسهای آموزشی بهداشتی، و متخلفین راهنمایی و رانندگی مجبور به شرکت در کلاسهای آموزشی پلیس پیشگیری از وقوع جرائم هستند.

در کانادا مددکاران اجتماعی از طریق بانک کار در بخش خصوصی وسایل اشتغال به کار را فراهم می نمایند، دفترچه ای در اختیار محکوم قرار می گیرد و ساعات ورود و خروج اشتغال به کار و یا آموزش در آن ثبت می گردد.

جبران ضرر و زیان وارده به کارفرما و یا مؤسساتی که محکوم در آنها به کار اشتغال دارد، بر عهده دولت است.

۸- جبران ضرر و زیان مجنی علیه

در برخی از کشورهای برای جبران ضرر و زیان مجنی علیه، محکوم ملزم به کمک و یا انجام کارهایی به مجنی علیه است. در سوئیس، اطفال و جوانان در حد توانایی خود ملزم به جبران ضرر و زیان مجنی علیه می باشند^{۱۵}.

۹- تغییر روش و کیفر متخلف

در کشورهایی که قوانین خاص اطفال و جوانان تدوین گردیده، احکام صادره از دادگاههای اطفال و نیز جوانان و یا مقامات صلاحیتدار، هر «آن» قابل تجدید نظر است. منظور از تدوین قوانین خاص، اجرای روشهای اصلاحی و تربیتی منطبق با شخصیت اطفال و جوانان و پیشگیری از تکرار جرم است. همان طور که پزشک جهت مداوای بیمار می تواند روش درمان را تغییر دهد، دادگاه اطفال و جوانان نیز می تواند با تکوین شخصیت، تغییر رفتار و اعمال طفل یا جوان تصمیمات متخذه را مورد تجدید نظر قرار داده روشی را که در مورد طفل و یا جوان اجرا می شود، تغییر دهد.

هر گاه طفل یا جوان شرایط تعیین شده در حکم اشتغال به کار را رعایت ننماید، مقامات مذکور می توانند طبق قانون، روش را تغییر دهند.

در قانون جزای سوئیس، مجازات متخلف از اشتغال به کارپیش بینی نشده است. مقامات صلاحیتدار غالباً اطفال ۷ تا ۱۵ سال را که از شرایط تعیین شده تخلف کرده اند، سرزنش نموده و یا تا ۶ نصف روز بازداشت تحصیلی می کنند یعنی دانش آموز متخلف پس از تعطیل مدرسه، یک ساعت در آن محل مانده تکالیف تعیین شده را انجام می دهد تا مدت مورد حکم تمام شود.

در مورد جوانان ۱۵ تا ۱۸ سال دادگاه می تواند حکم به پرداخت جزای نقدی یا حبس از ۱ روز تا یک سال صادر کند. محکومیت به حبس توأم با پرداخت جریمه ممنوع است.

فهرست منابع

- Dunkel. F: La privation de Liberté a` l'égard des jeunes Délinquants. Bonn- 1987.
- Dunkel. F: Médiation , Travail Auprofit de communauté. Freiburg. 1990.
- Dunan t. A. Schultz. A.`synthese du congrès de Genève. Genève-1987.
- Gueloz. N: La détention sous l'angle des Travaux eds Nations unies pour administration de La justice des Mineurs. Genève-1989.
- Hanni. R : Résulats et commentaire. Genève- 1987.
- Merigeau . M:L' anliguité de la mise Aux Arrêts Dans le droit Pénal des Mineurs, Paris-1989.
- Merigeau . M: Evaluation du compromis Entre le Pénal et L' Educatif. Bordeaux-1988.
- Schadler. W. Travaild' interet General. Freiburg-1986.
- Van Der Veer. K: Changement de la Societé et Délinquance juvé-nile. Leuven-1988.
- Zeratten. J: Nouvelle tendance dane le droit Pénal des Mine-urs. Freiburg-1990.